

Prepis nahrávky z diskusie pri okrúhlym stole na tému „Lídrovstvo v kríze?“.

10. december 2010, Café Scherz, Bratislava

Centrum pre filantropiu n.o., Bratislava

Moderátor: *Boris Strečanský*

Hostia: *Marek Adamov, Kultúrne centrum Stanica, Žilina-Záriečie*

Allan Bussard, Nadácia Integra

Zuzana Mistríková, Mediálny inštitút o.z.

Iveta Radičová, SDKÚ-DS

Zuzana Wienk, Aliancia Fair-Play

Boris Strečanský:

Dobrý večer! Budeme teraz hovoriť na mikrofón, vzhľadom k tomu, že sme si dovolili túto diskusiu nahráť, lebo si myslíme, že môže byť zaujímavá pre ďalšie spracovanie. Máme teda záujem sa tejto téme ďalej venovať a radi by sme to čo tu odznie zachytili. Tak ja by som teda ešte raz, veľmi rád Vás privítal dnes večer, že ste si našli čas, že ste prišli. Ďakujem. A poprosil by som predstaviť vás všetkých, čo ste tu, čo robíte. Predpokladám, že sú tu aj osoby verejne známe, ale niektoré možno nie pre všetkých až tak známe, takže začal by som s Allanom Bussardom, ktorý je riaditeľom nadácie Integra. Allan povedz niečo o sebe!

Allan Bussard:

Takže ďakujem pekne. Pochádzam z Kanady. Dosť dlho na Slovensku žijem a moja manželka sa ma stále pýta, že prečo ešte stále. Na túto otázku neviem nájsť odpoveď. Takže to čo robím, ako si sa spýtal, že čo robím. . .NEVIEM (smiech). Totiž nepoznám takú odpoveď, ktorá by uspokojila moju manželku, ale dúfam, že cez túto celú diskusiu ju získam, dospejem k nejakej odpovedi, dnes večer, ako jej vysvetliť, že prečo ďalšie Vianoce na Slovensku, ale veľmi sa teším, že môžem byť tu s vami. Ďakujem pekne.

Iveta Radičová:

Ste mi ukradli odpoveď, chcela som povedať NEVIEM. Príjemný dobrý večer! Som rada, že sme sa mohli takto zísť. Momentálne a stále vlastne ako profesorka sociológie na Univerzite Komenského a na Univerzite Konštantína Filozofa trápim študentov so sociálnou politikou a štatistikou. Pri tej štatistike vždy smrť v očiach, ale zatiaľ to všetci prežili a dúfam, že sa aj dačo naučili. No a okrem toho niekoľko projektov. Vyzdvihnem dva, tzv. MISOK, čo je komparatívny projekt všetkých krajín Európy na porovnávanie funkčnosti, nefunkčnosti sociálnych štátov a sociálnej spravodlivosti a druhý, ktorý mám ako srdcovku, rovnako významný, ale ešte väčší projekt PRESS. To je prenos sociálnych práv z jednej krajiny do druhej, rozhodnutia súdneho dvora a zmena tým pádom legislatívy, pokiaľ je to nevyhnutné, aby si občan mohol prenášať isté nároky, keď je mobilita z krajiny do krajiny, trebárs z Kanady na Slovensko, aby mohla mať manželka aj tu nejaké pocity spravodlivosti. No a popri tom nesmiem asi vynechať, nepatrilo by sa, prepáčte mi to, podpredsedníčka SDKÚ-DS.

Zuzana Wienk:

Ja tiež ukradnem časť odpovede. Ja kontinuálne v svojom živote trápim politikov. V súčasnosti ako človek, ktorý pracuje vo watchdogovej organizácii, pod menom aliancia FAIR PLAY, teda po slovensky povedané v akomsi strážnom psovi demokracie. V organizácii, ktorá sa snaží používať novinárske metódy na odhaľovanie vecí, ktoré by politici radi skryli a využívať ich ale na otváranie širších tém a širšej diskusie o tom, ako sa s takýmito neduhmi vysporiadať. Teda nechceli by sme, aby to bola organizácia, ktorá funguje, alebo existuje len pre odkrývanie nejakých káz, ale chceli by sme, aby tie kauzy poslúžili na zmenu spoločnosti k lepšiemu. No a keď som spomínala, že používame novinárske metódy tak tie som si priniesla čiastočne zo svojej predchádzajúcej profesie. Bola som novinárka v podstate vo všetkých typoch médií. Teda elektronických aj printových.

Marek Adamov:

Volám sa Marek Adamov, pracujem na stanici a nie som železničiar. Pretože v Žiline jednu zo staníc dvoch, ktoré máme je, tú ktorú voláme Žilina Záriečie prevádzkuje európske kultúrne centrum. Je to stanica funkčná z pohľadu cestujúcich, ale tí väčšinou čakajú ponuku na vlak, mi ho vo vnútri okupujeme priestor k umeniu.

Boris Strečanský:

Tak možno sa pýtate, že prečo táto diskusia? Prečo CENTRUM PRE FILANTROPIU? Prečo títo hostia? Ja sa pokúsím o akýsi úvod. Hlavný dôvod, prečo sme si povedali, že chceme takéto zamyslenie sa na tému lídrovstvo urobiť, je, že vnímame v našom prostredí akési hlasy o tom, že v občianskom prostredí nám chýbajú lídri, alebo že je akási kríza lídrov. Naposledy, keď bola diskusia, či rôzne podujatia v novembri '89 ja som sa zúčastnil viacerých takýchto verejných podujatí a hovorilo sa, že do verejného priestoru ako keby sa málo vstupovalo, ako keby tých príležitostí tu bolo veľa, ale nevyužívajú sa a zároveň aj zaznievala akási skepsa voči tomu, kde sú tí lídri, ktorí by nás mohli vytriahnuť z krízy, ktorú ako keby prežívame. A aj keď sa rozprávame s ľuďmi z prostredia a neziskových organizácií, tiež tam zaznieva taký podtón v tom zmysle, že 20 rokov už uplynulo a keby tá jedna generácia ľudí, ktorí zakladali tú „komunitu“ v 90 rokoch sa vyčerpáva a pýtajú sa, kde sú ďalší. No a my sme si tak povedali, že sa skúsme nad tým zamyslieť. Prečo tie otázky vznikajú? Či sú to legitímne otázky? No a téma lídrovstva tam vyskakovala ako nejaký spoločný menovateľ, a preto sme pozvali aj vás, lebo každý máte zaujímavú autentickú životnú dráhu a myslíme si, že máte k tejto téme čo povedať, z vášho vlastného pohľadu. V našej pracovnej definícii verejného lídra, sme si povedali, že to je osobnosť, ktorá má ostatných inšpirovať k zmene, v kontexte verejného priestoru. No a prirodzene, ak teda hypoteticky predpokladáme, že je problém v oblasti lídrovstva, v sfére filantropickej, alebo rozvojovej, či vzdelávacej mohla vzniknúť prirodzená potreba uvažovať o rozvojových programoch. To znamená rozvoj schopností, kompetencií, zručností, príležitostí, aby sa tieto lídrové črty a vlastnosti objavovali viac a spoločnosť potom bude lepšia. To je možno taká naivná predstava, ale aj napriek tomu, aj z toho ako ja o tom hovorím, možno máte viacerí pocit, že sa k tomu neviem nejako dopracovať a ťažko sa mi o tom debatuje. Nie som, priznám sa, ani nejako teoreticky podkutý, ale na druhej strane sa s témou aj pojmom líder/líderstvo stretávame. A tak základná otázka je, ako vôbec a aké otázky má vlastne zmysel si klásť, ak chceme o lídrovstve hovoriť? Ako má zmysel o tomto hovoriť? Ako tomu lepšie

porozumieť? Ja by som sa teda snažil takou otázkou spýtať, čo pre vás znamená pojem lídrovstvo? Ako to vy vnímate? Aká je vaša osobná teória lídrovstva?

Allan Bussard:

Ja mám také výčitky, že tu vôbec nepatrím. Práve dnes, pred tým ako som prišiel, som sa pustil do konfliktu s mojou zamestnankyňou, s ktorou blízko spolupracujem 9 rokov. Zväčša mám pocit, že o tom nič neviem, vôbec nič. . . a pred 20 rokmi som robil pekne prednášky o tom, ale teraz. . .no myslím si, že mi to niečo hovorí, myslím si, že základ líderstva pochádza z človeka, jeho charakteru, že to nie je odo mňa, teda že to nepochádza z nejakých nástrojov, nie je to poznanie, ani charisma, ani nejaká vedomosť, ktorú má človek, ale v skutočnosti to pochádza z vnútra človeka, z charakteru. Na konci je to ten charakter, ktorý má najväčší vplyv. To je môj názor a musím sa priznať, dnes som vážne zlyhal, písal som sms-ky, aby vôbec zajtra prišla do roboty, no ešte neviem či príde, či vďaka nedostatku môjho charakteru bude mať predĺžený víkend a to voľný deň v piatok. Myslím si, že to je moja teória.

Iveta Radičová:

Keď ma oslovil Boris, tak moja prvá reakcia bola a Boris to dosvedčí. Máš to v e-maili však? Že Boris prosím ťa prečo ja? Čo ja mám s líderstvom? Ani okolo mňa nešlo. Ale to prvé, čo mám potrebu podčiarknuť, dovoľte len tri poznámky na úvod, možno aj na takú diskusiu s vami. Sme tu v svojom kruhu a dúfam, že sa budeme rozprávať navzájom, a že to nebudú naše monológy, lebo ako prvá by som utiekla. Lebo sama seba počúvať je úplná tragédia. Ja keď som akýkoľvek text písala, tak Stanko Radič prvé, čo mi urobil zobral červené pero a takými červenými vlnovkami popodčiarkoval množstvo slov a poznámka pod čiarou znela – prelož! Mám vážnu výhradu k názvu nášho stretnutia – PRELOŽ! Ak nájdeme na slovo líder/líderstvo zodpovedajúci slovenský pojem ktorý nebude mať pejoratívne zafarbenie, lebo vodca znie zle. Nemožno u nás použiť slovo „vodcovstvo“, lebo máme nedobrá skúsenosť. Takže keď sa nám podarí, máme zašpinené už aj nové pojmy, máme zašpinené staré pojmy spred roku '89 a už máme pošpinené aj tie nové pojmy a nemôžeme ich s plnou vážnosťou používať, aby sa nám okamžite nevybavili negatívne asociácie teda pocity. Preto mám potrebu nájsť dobré, vhodné slovo na označenie toho, o čom sa dnes rozprávame. Pre mňa sa obsahovo do tohto slova, teda druhá poznámka, skrýva predovšetkým schopnosť poznať záujmy a potreby nielen seba, ale hlavne aspoň ďalších troch ľudí a dokázať to normálne pomenovať. Lebo dvaja, to je stále pár a ak to máte niekam viesť, tak to má byť minimálne malá skupinka. Má to byť ale skupina, ale aspoň malinká. Teda predpoklad, ktorý v tom je, je zahrnutý v tom, že viem sformulovať svoj záujem, svoje potreby, lebo neverím nikomu, kto hovorí v mene iných a pritom sám v tom chýba. Neverím mu, lebo tam potom nie je emócia a bez emócie na tomto svete nefunguje nič. Takže som hlboko presvedčená, že po prvé emócia, po druhé to musí byť aj môj osobný záujem a zažitie a musí to byť osobný záujem a zažitie a potreba ešte teda minimálne dvoch ľudí. No a keď toto zafunguje, tak potom to chce ďalší predpoklad, že sa istá časť spoločnosti s touto myšlienkou bude solidarizovať a že to nájde podporu a odozvu. Pokiaľ toto naplníme, tak máme pozitívny rozbeh nejakej zmysluplnej aktivity, ktorá hneď v svojom zrode bude mať druhú stranu mince a teda negatívum. Pravdaže hneď bude niekoľko ďalších zoskupení solidarizujúcich s rovnakou potrebou a záujmom, ktorí budú hlboko presvedčení, že ich postupy a riešenia sú tie jediné správne a jediné dobré a jediné vhodné. Teda hneď budeme svedkami toho, čo sa opäť červenou vlnovkou podčiarkne a teda preložím, fragmentácie teda rozdrobenosti síl a zoskupení,

ktoré chcú presadiť nejaký záujem a nejakú potrebu, čím samých seba oslabia a takto sami seba oslabujú watchdogové organizácie, ľudsko-právne organizácie, organizácie prezentujúce záujmy žien. Skúsenosť vlastná, chcete presadiť do zákona a solidarizovať so zdravotne postihnutými? Stačí všetky ich organizácie pozvať na jedno miesto a skončí to jednoznačne. Rozhodnete si sám. Veľmi sa nezhodnú. Takže nájsť potom schopnosť vyjednávania, dohovoru, spoločného cieľa, je to, čo by som dala ako obsahovú náplň a schopnosť človeka, ktorý by tomu mal slúžiť ako prirodzená autorita možno dosť provokujúcich viet autorít.

Boris Strečanský:

Tak veľmi veľa, aj provokujúcich, veľmi veľa viet. . .

Iveta Radičová:

Už mám byť ticho???

Boris Strečanský:

Nie, nie to je veľmi fajn, naraz je toho toľko, že som ani nestihol dávať pozor. Ale okrem toho, keď si hovorila, prišla aj Zuzana Mistríková, ktorú teda vítam, som rád, že prišla. Ďakujem Zuzana.

Zuzana Mistríková:

Ja sa veľmi ospravedlňujem a mala som výčitky svedomia, až pokiaľ neprišiel Marcel, lebo keď príde moderátor neskoro. . . ospravedlňujem sa ešte raz.

Boris Strečanský:

Takže vítame Marcela (smiech). Poď k nám bližšie trošku.

Marcel/Dávid Zajac:

Ja som prišiel preto neskoro, ja nechodievam v obleku a mne to dlhšie trvá. Preto každá dáma pochopí.

Boris Strečanský:

Ale rovno by som sa teba Zuzana spýtal, lebo Iveta tu spomenula množstvo takých vecí, s ktorými máš aj ty priamu skúsenosť a ja sa priznám, že ja som ťa pozval sem, lebo my sa poznáme od '89 a to bola práve taká situácia v ktorej sa naozaj vytvorila doba lídrov, alebo lídri vytvorili dobu. Ty si hovorila Iveta teraz o tej emócií a o tom teda, že viac než traja ľudia by sa mali nejakto solidarizovať s tým, čo ten človek hovorí. Ty si to teda zažila na vlastnej koži. Ako to bolo? Ako ty vidíš svoju skúsenosť, lebo či chceš, alebo nechceš si jedným zo študentských lídrov.

Zuzana Mistríková:

Aj keď po týchto oslavách mám pocit, že som buď bola v kóme, alebo boli nejakto inak. Ale ja by som aj nadviazala kam sa dostala Iveta. Lebo ja si myslím, že. . .

Iveta Radičová:

Ja som sa niekam dostala???

Zuzana Mistríková:

Lebo keď sa teda bavíme o líderstve, alebo schopnosť nejakých ľudí tým ostatným možno lepšie naformulovať to, kam sa snažia dostať sami osebe. Alebo neviem ako by som to pomocne nazvala. Myslím si, že sa to veľmi mení podľa situácie. Nechcem povedať, že nie je problém byť lídrom keď 50 tisíc ľudí na ulici chce toho lídra a teraz poznáme aj pozitívne a negatívne skúsenosti tohto fenoménu. Je omnoho zložitejšie, alebo možno vyžaduje to ešte iné schopnosti byť tým lídrom v situácii, ktorú na záver Iveta pomenovala. Kedy napríklad chceš spraviť niečo pre nejakú skupinu ľudí, ale tá skupina ľudí je tak rozdrobená, ako rozdrobená je, čo je jeden z výsledkov tých 20 rokov. Na jednej strane zaplať pánboh, že to tak je. Ale na druhej strane, keď chceš doceliť niečo, čo je pre tých ľudí spoločné, je ďaleko zložitejšie im naformulovať tie spoločné idey tak, aby nikto z nich nemal pocit, že sa vzdal svojej vlastnej identity a svojho jediného, správneho, vlastného cieľa a spôsob akým sa tam chce dostať. Takže ja si myslím, že čosi, čo sa dá nazvať líderstvom je prítomne vždy, ale potrebuje trošku inú výbavu, podľa toho v akej dobe sa ako keby nachádzaš a myslím si, že. . . nechcem dať pozitívne, alebo negatívne znamienko k tomu, že je to zlé, že dnes je to tak rozdrobené a ťažko sa to hľadá. Možno ja by som z pozície človeka, ktorý sa teraz trošku pohybuje aj na strane biznisu a komunikuje s ľuďmi, ktorí chcú zmeniť veci v biznise, alebo teda keď som zakladala neziskovku, ktorá bola asociáciou vysielateľov, čo bol vlastne taký zvláštny mostík medzi tými sektormi. Čo mňa dneska popri tom rozdrobení trápi ďaleko viac, je otázka akejsi rezignácie na hodnoty a rezignácie na schopnosť, teda skôr na ovplyvňovanie dokonca aj v prostredí v ktorom robíš biznis. Tomu naozaj nerozumiem. Ja keď som položila otázku riaditeľovi jednej súkromnej televízie toto leto a spýtala som sa, prečo pre boha živého nevyužil svoju silu média a toho, že bol prítomný pri tvorbe jedného zákona, aby zabránil tomu, že máme na svete ďalší zákon, ktorý okrem iného reguluje internet, zjednodušene povedané, tak mi povedal, že veď oni si len striehli či sú tam sankcie. A toto je niečo čo prestávam chápať a opäť je to o kvalite prostredia, v ktorom ako keby chceš niečo meniť a lídrovať, no keď Iveta začala tou rozdrobenosťou, pre mňa je posledný rok absolútne šokujúca skutočnosť, že aj tie časti spoločnosti, ktoré nie sú priamo závislé na štáte a na verejných prostriedkoch a na politikoch, keď to tak zjednoduším. Rezignovali na to, aby si strážili svoj vlastný priestor a dokonca kolaborujú s týmito mysleniami aj v dobe, kedy to vôbec nepotrebujú ani pre svoj vlastný biznis. Viem, že som tú tému odniesla úplne niekam inam, ale iba som to tak. . .

Iveta Radičová:

Ja nepoznám nezávislú inštitúciu na Slovensku. Nepoznám.

Zuzana Mistríková:

Rozumiem ti, ale bavíme sa.. .

Iveta Radičová:

Ani konkurenčné televízie nie sú nezávislé od štátu a politikov, naopak.

Zuzana Mistríková:

Je to o tom, ako si tú pozíciu v danú chvíľu vybudujú, poznáme obdobie v tomto štáte, kedy boli politici závislí od televízií.

Boris Strečanský:

Téma nezávislosti je relevantná, aj čo sa týka neziskových organizácií. Ale o tom by sme mohli mať samostatnú debatu. O tom, že či vôbec nezávislosť je tiež vhodný pojem, lebo ono je to až tak ideálne, že to je skoro nemožné. Ja by som sa skôr spýtal Zuzany a Mareka. Lebo sme vo fáze, kedy sa snažíme mapovať čo všetko nám ten zlý názov hovorí (líderstvo), tento pojem teda. Zuzana?

Zuzana Wienk:

Fakt sa nechcem opakovať, lebo myslím, že tie kľúčové veci zazneli. Ja by som pridala iba dva elementy. Podľa mňa je to preklad slova, anglického slova, lead, čiže viesť. Predpokladá to teda človeka, ktorý má akúsi prirodzenú tendenciu brať veci do vlastných rúk a vyvíjať aktivitu, teda meniť ideu, myšlienku na konkrétnu mašinériu, na niečo, čo sa v skutočnosti stane. Samozrejme je treba, aby mal koho viesť, to už opakujem to, čo ste povedali Vy, pani Radičová. Pre mňa je ešte jeden aspekt dôležitý. Ja si nemyslím, že líder môže preskočiť dobu, alebo líder môže vnútiť ľuďom niečo čo v nich už nie je. No a tu by som zdôraznila, že líder nie je superman, či superwoman. Nemá teda magické schopnosti a teda môže z tej spoločnosti a z tých ľudí, ktorých ma viesť len to, čo oni sami chcú. Buď tým že to niečo je už vnútri skryté a on iba pomôže to dostať niekam na povrch a pomôže to naformulovať, ale nemyslím si, že líder dokáže preskočiť nejaký prirodzený vývoj času a spoločnosti a dostať za seba obrovské množstvo ľudí pre nejakú myšlienku, na ktorú nedozrel čas – tak to poviem. Niekedy sa to zdá ako v '89 možno, že zrazu došlo k veľmi kvalitatívnemu skoku, ale myslím si, že ten potenciál tam „bublal“ dlhodobo, ale bohužiaľ to prostredie škrtilo ten potenciál, že on potom v jeden moment vytryskol a prerazil. Ale pre mňa je dôležité oddeliť nejaké charakterové vlastnosti lídra, od toho čo je charakterom doby a tá doba je bohužiaľ taká, že sme rozdrobení. Ja to vnímam nie len na neziskovom sektore, ale teraz aktuálne aj na súdnictve a zvyknem to charakterizovať, že tí ktorí majú zlý úmysel sa oveľa ľahšie spoja, lebo majú jednoduchú a jednu spoločnú motiváciu. Tí, ktorí pracujú pre dobro veci, tým že sú slobodní a že pracujú v otvorenom dialógu, tak vidia tisíce riešení a tisíce rôznych faktorov, na ktorých sa musia zhodnúť. A vidím tam ešte jeden aspekt, ktorým naozaj skončím a ospravedlňujem sa za tento dlhý monológ. Myslím si, že táto spoločnosť ešte nevyrastala, nie je zvyknutá na kultivovaný dialóg, nie je zvyknutá na to, že nemusí vždy zvíťaziť ego a nie je to o tých najmocnejších a nie je nič zlé na tom ak sa presadí iná myšlienka a ja ju podporím, pričom sa vzdám tej svojej pôvodnej, alebo sa vzdám svojich záujmov, ako keby to bola taká doba bitky silných a neustúpčivých. Ale to si tiež myslím, že je iba obraz doby a je logické a dobré, že ním prechádzame, lebo sa učíme sami na sebe. Čiže ak si ty, Boris, načrtol, že či má zmysel vytvárať programy pre kultivovanie týchto schopností, tak ja si myslím, že najlepšie by bolo dať mladým ľuďom a komukoľvek dať príležitosť robiť projekty, nech sa to naučia.

Boris Strečanský:

Ďakujem. Marek tvoja teória líderstva? Aké otázky si kladieš ty?

Marek Adamov:

Vôbec netuším, čo mám povedať, lebo je to také abstraktné. Na rozdiel od ostatných som sa nezhrzil, keď ste ma tu pozvali, lebo som netušil na čo ma pozývate. Čiže som taký nedoťažený predchádzajúcimi úvahami hoci stále o tom uvažujem. No asi najhoršie je o tom uvažovať po tomto novembri, pretože my

sme na stanici robili tiež niekoľko akcií, diskusií a výsledkom toho bola jednak veľmi malá odozva verejnosti, alebo takých normálnych ľudí, ako keby to bolo naozaj odstrašujúce. Lebo ako náhle sa niekde spomenul november '89, mohlo ísť aj o koncert „Kozy z nosa“, tak ľudí to vystrašilo a ako keby sa tomu nechceli venovať. No k tomu lídrovi/líderstvu mám také dve malé skúsenosti. Možno si aj na viacej spomeniem. Jedna bola na základnej škole, ešte pred '89, kedy som bol štvrták alebo piatak a zvolili ma za nejakého, neviem či to bol ten čo nosí vlajku, alebo predseda triedy, nejaká takáto funkcia, ale nebolo to iba v triede, lebo tam boli ôsmaci. . .

Zuzana Wienk:

Predseda školy???

Marek Adamov:

Nie, nie, nie ten som nemohol byť, lebo tomu som vôbec nerozumel.

Zuzana Wienk:

No veď práve 😊

Marek Adamov:

A bola tam nejaká šéfka, asi ôsmačka a to som sa prvý krát ocitol v situácii, že niekto niečo odo mňa chce, že ja som nič nechcel. Potom neskôr už to bolo také, že som ja chcel a tam som sa zrazu, ako keby, cítil dobre, pretože som si to ja sám vybral a nebolo to niečo, kde ma tlačia druhí ľudia. Ja mám pocit, že teraz je veľa takých ľudí v pozíciách lídrov, ktoré si oni sami nevybrali. Možno je to najviac v politike vidieť, že kde tie terajšie vládnuce strany nemajú ľudí, tak rýchlo hocikoho pošlú za ministra, za kadejakého predsedu. Ale je to aj v treťom sektore, mám pocit, že keď naše organizácie vznikali, my sme boli jednou z tých posledných, ktoré ešte v 90. rokoch vznikli, tak to bolo automatické, že skrátka niekto bol rovný líder. Prípadne to boli dvaja, traja ľudia. A dneska aj v organizáciách, ktoré vtedy vznikli, vidím ľudí, ktorí ako keby tam nechceli byť. Tým pádom to vlastne nefunguje, lebo oni to svoje líderstvo vlastne nerobia, že oni chodia do práce. No neviem prečo sa to deje, fakt netuším. Asi každý, kto sa vráti z Ameriky je vždy taký nadšený, že koľko je tam takých ľudí, ktorí zo dňa na deň sa stávajú lídrami svojej ulice, pretože im nevysypajú smeti, alebo niečo podobné. A v momente vedia rozprávať, vedia tých ostatných osloviť, nie len rozposlať nejakú bohapustú petíciu, ale vyslovene ísť od dverí k dverám. Možno, že to ma zmysel aj učiť trochu. Mali sme napríklad takú skúsenosť počas toho novembra, že robili sme kurz mladého revolucionára pre stredoškolákov a bolo to dvakrát. Prvý ako keby ich tam prihlásila učiteľka, pretože oni vôbec netušili a druhýkrát, keď sa našla skupina pár študentov, ktorí tam prišli sami. Ako náhle to nebolo súčasťou školského programu, tak boli dobrí revolucionári.

Boris Strečanský:

Možno si nás práve inšpiroval, že namiesto slova líder, by sme mali skôr používať pojem revolucionár. Ale to bola ináč veľmi dobrá poznámka, priznám sa, som sa snažil trochu pozrieť, čo sa o tomto píše. A viete na čo som došiel? Videl som pojem lídrovstvo, pojem líderstvo a videl som pojem vodcovstvo. Tieto tri pojmy a v jednej štúdií som dokonca našiel pojem vedúci a ten bol celkom zaujímavý, ale ty si Marek na to teraz poukázal. To sú tie formálne roly, do ktorých sa ľudia menovaní a potom sú tie

neformálne. Tí vedúci sú formálne menovaní ako tí vodcovia, ale to vodcovstvo je problém. V súvislosti s tým, čo si aj ty Marek hovoril, nie je trošku na jednej strane riziko, ak chceme hovoriť o lídrovstve, či si tak troška neromantizujeme tie očakávania od lídrov, že nevytvárame ten dojem, tak dobre teda sú tu lídri, ktorí to vyriešia za nás, nehrozí tento moment. Lebo všetko má svoje pozitíva, negatíva. Teda chcem aj trocha relativizovať, aby sme si boli vedomí, že spoliehanie na lídrov nám problém nevyrieši. Nie je to problém o tejto téme tak trochu hovoriť?

Iveta Radičová:

Ak dovoľíš Boris má to byť diskusia, tak ja predovšetkým dvomi poznámkami by som zareagovala na pani Wienk, lebo v dvoch veciach s ňou zásadne nesúhlasím, ale zásadne. Tá prvá, ja nepoznám pani ktorá sa volá doba, ani dobenku, ani dobu nepoznám. Doba nie je niečo imaginárne, nejaké vymyslené. . . poviem vetu, keď sa chceme zbaviť zodpovednosti tak povieme to bola taká doba, dobenka. Doba je veľmi konkrétna vec, výsledok veľmi konkrétnych inštitúcií, konkrétnych osôb, konkrétnych činov a veľmi konkrétnych zodpovedností, konkrétnych aktivít mimovládneho sektora a politikov atď. Takže nie sme v područí nejakej doby, alebo dobenky, ale sme tvorcovia istého typu režimu systému pravidiel hry a teda to čo zhrniem pod pojem doba. A ten druhý zásadný nesúhlas je v tom, že sa môže zjaviť nejaká vodcovská osobnosť, hovorme prosím osobnosť napríklad, ktorá musí čakať na to, kým vyklíči, pretože tá pôda je pripravená, keby toto platilo, sedíme na strome, papáme banány a je nám dobre. Musí byť don Quijote, musí byť vždy niekto, kto predbieha to poznanie, existujúcu realitu, zabehané rituály, stereotypy. Možno na začiatku je väčšine smiešny, často krát odmietaný, často krát popravený, často krát rehabilitovaný až po storočiach, ale keď ožije, otvorí sa jeho myšlienka. Chcem tým povedať, že nie vždy to prichádza zdola ako produkt, ale často krát je ponúknuté občanom, okoliu, spoločnosti ako chcete to môžem nazvať, ten posun iným smerom. Alebo nastavenie zrkadla. Napríklad a to je posledná poznámka, k tomu čo tu odznelo. Nastavenie zrkadla. Áno, žiješ príliš súkromným životom. Mám na mysli prehnanú mieru individualizmu, ktorý je príčinou toho, že sa nepostaví niekto a nezačne bojovať za tie smeti. On si hľadá vyriešiť svoj vlastný problém, ale to, že ho má cela ulica to ho už príliš netrápi. Ale to už je komunitnom živote a o pretlaku, že mám žiť v nejakej komunite. Chcela som zareagovať, lebo v tomto máme fakt rozdielne postoje.

Boris Strečanský:

Tak Zuzana Wienk hneď reaguje.

Iveta Radičová:

My sa so Zuzanou už nejako dohodneme.

Zuzana Wienk:

Ja som iba chcela. Ja sa s Vami vôbec nespórim v tej prvej téze. Ja si tiež myslím, že my vytvárame tú dobu, ale to čo vytvoríme ma potom nejaký charakter. To som chcela povedať. Nechcela som povedať, že sme v područí nejakej doby. To by som nemohla robiť svoju prácu, keby som tomu verila. A myslím si, že áno máte pravdu aj v tom, že ľudia preskakujú, či prekračujú dobou, ale potom nie sú lídrami nás, ale veľmi malých skupiniek. Ja si iba myslím, že na to aby sa dosiahla zásadná spoločenská zmena, tak sa s tým musí stotožniť kritická masa a na to žiaľ, podľa môjho názoru treba, aby tá myšlienka dostatočne

presiahla do tej kritickej masy ľudí. No a samozrejme, že tí lídri môžu neuveriteľne pomáhať v tom, že inšpirujú určitých nosičov tej idey, ktorí pomáhajú urýchľovaniu prenosu tých informácií, ktorým pridávajú úplne iné kvality. Ale ja sa priznám, že práveže pretože pôsobím v tom watchdogovom spektre mimovládnom, som sama musela dospieť do situácie, kedy pre svoju vlastnú psychickú záchranu musím modifikovať to čo očakávam, že je dosiahnuteľné v určitom čase a priestore a ak budem mať teraz očakávanie, že sa nám teraz podarí očistiť justíciu, napríklad, lebo to je niečo, čím ja teraz žijem a podarí sa nám to za pol roka, za rok, alebo za dva roky, tak buď skončím na psychiatrii s týmto očakávaním, alebo musím nastaviť tieto očakávania reálnejšie a musím si povedať, že je to proces na dvadsať rokov, musím si veľmi dobre urobiť priority, rozložiť tie sily, aby som tých dvadsať rokov vydržala, tak som to skôr myslela.

Zuzana Mistríková:

Nadviažem na to, čo si vlastne začala. Asi by sme sa totižto mali vrátiť k tomu, čo je slovo líder, lebo ja si nemyslím, že líder je ten geniálny človek, čo dostal ten prvý nápad. Ja si myslím, že líder je ten, čo dokáže preložiť toho geniálneho človeka, ktorý rozpráva rečou, ktorej nikto nerozumie. Ľuďom, ktorých chce presvedčiť o tom, že to je pre nich dobrá cesta. Takým jazykom, aby pochopili so svojou aktuálnou výbavou, o ktorej si ty Zuzka hovorila, že je to dobrá cesta. Ja si myslím, že to čo chápeme ako nejakú avantgardu, ako niekoho, kto príde s tým nápadom, že spoločnosť by mala byť usporiadaná úplne inak ako vieme. Podľa mňa to nie je líder, podľa toho ako to ja chápem dneska. Myslím, že sa bavíme skôr o ľuďoch, ktorí sú schopní pomôcť komunite spraviť nejaký krok niekam, čo ich nejakým spôsobom posunie ďalej. Ja si myslím, že líder/líderstvo nemá pre nás takú negatívnu konotáciu ako napríklad vodca, lebo si myslím, že by nás nenapadlo takéhoto človeka nazvať vodcom. Bavíme sa o tom, že líder je niekto, kto sa snaží skupinu ľudí, či sú traja alebo päťdesiat tisíc, previesť nejakým procesom. A tie líderstvá, zaznelo tu, že máme ako keby umelo vytvorených ľudí v pozíciách, ktoré by mali spoločnosť niekam viesť. Asi je ideálne, keď sa z lídra, ktorý sa stane lídrom na ulici tým, že dokáže najprv šiestich susedov presvedčiť o tom, že keď spolu niečo spravia bude to aktuálnejšie ako každý zvlášť. Kto sa takýmto spôsobom dostane do funkcie, ktorá je oficiálne líderskou funkciou, to je asi ten ideálny prípad, ktorý teraz na Slovensku teraz často nenastáva aj preto, že nemáme prirodzený vývoj tých lídrov, ktorý by mali vznikať. Ja len som sa chcela vrátiť k tomu čo je vlastne pre nás v tejto chvíli líder, lebo ja to teda chápem takto. Nevieť či aj ostatní.

Marek Adamov:

Len jednu vec. Mne sa zdá, že to tak vôbec nefunguje. Ten človek, ktorý presvedčí šiestich susedov môže ako keby pokračovať vyššie a vyššie. . .

Zuzana Mistríková:

No u nás nie.

Marek Adamov:

Podľa mňa skoro nikde, lebo mne sa zdá, že to bolo aj v novembri '89, lebo tí lídri, teda vlastne Vy. Vy ste boli skôr aktivisti. Tak isto ako malé organizácie a teoreticky ste mohli mať ako keby, mohli ste urobiť, že to celé zoberiete do svojich rúk, ale museli by ste prejsť neuveriteľným vývojom, vo veľmi

krátkom čase, aby sa z vás stali politici. Mne sa zdá, že ako to teraz funguje, niekto kto študuje za politika sa môže stať politikom, ako dobrovoľnícku aktivitu môže popri škole sa venovať nejakému dobrovoľníctvu niekde, ale aktivista je lepšie keď zostane aktivistom a politik nech je politikom. Nevidím ako keby veľkú šancu na prechod medzi týmito svetmi.

Zuzana Mistríková:

No nie je tam podľa mňa rovnítko a toto bola moja asi najväčšia skúsenosť z reálneho politického života. To, že je niekto dobrý aktivista, alebo to že niekto vyštuduje kvalitne dobrú politickú školu, ešte vôbec neznamená, že bude dobrým lídrom. A bolo pre mňa veľké prekvapenie, napríklad tá skúsenosť a to je o tej ulici o triede. Lebo zrazu tá schopnosť zrazu dokázať desať ľudí na jednom mieste presvedčiť o čomkoľvek, alebo ich aspoň presvedčiť o tom, že chcú všetci to isté a každý hovorí iným jazykom, je schopnosť, ktorá sa podľa mňa nedá naučiť, je to schopnosť, ktorá sa dá kultivovať, ktorej sa dá pomôcť mnohými vecami, ale takisto ako sa môže geniálny spevák postaviť pred televíznu obrazovku, kameru a z tej obrazovky nejde štipka charizmy, tak sa pred ňu môže postaviť neškolený spevák a vyhrá Slávika o týždeň. To sú určite schopnosti a je jedno či ide z tej alebo tej časti, ale aby sa stal skutočným lídrom, musí mať vlastnosti, ktoré sú na to dôležité.

Boris Strečanský:

By som teraz teba Allan poprosil, lebo ty si sa venoval aj si povedal, že si kedysi prednášal teda si sa venoval rozvoju líderstva alebo coachingu. Teraz to čo hovorí Zuzana. Ako to ty vidíš z tejto tvojej skúsenosti, ktorú si spochybnil na konci svojho vystúpenia?

Allan Bussard:

Takže neviem ako sa na to dívať teraz, z tohto hľadiska. Si sa pred tým spýtal, že či je nebezpečné alebo existuje nejaké nebezpečenstvo. Ja si myslím, že na Slovensku zvlášť to nie je jednoduché, byť lídrom, lebo na Slovensku je taká móda, byť pozitívny sa stotožňuje s tým ako ten človek tvorí. Spôsob ako na Slovensku vyjadriť tvorivosť je byť cinický, či kritický, podľa mňa. Čo považujem nie za tvorivosť, ale lenivosť a že je to taký pseudo-intelektualizmus. Ale teraz je to veľmi ťažké, lebo neexistuje odpoveď, neexistuje dobrý nápad, všetko je zlé. Z tohto hľadiska sa málokto nájde odvahu byť pozitívny, lebo pozitívny človek nemá funkčnú myseľ, mozog či čo. . .(smiech) naozaj si to myslím. To vidím na tom, keď som prednášal, vtedy ten duch taký silný nebol a neviem čo sa stalo. Teraz to vnímam výrazne, tak že človek, ktorý príde s hocijakou pozitívnou myšlienkou, či odpoveďou tak sa stretne len s desiatimi názormi, ktorý vedia vyjadrovať, prečo to nebude tak, ale na pozitívnu myšlienku nevedia ani len prísť. Takže to je súčasťou stavu slovenského. Neviem čo sa stalo. Mám príležitosť, že každý mesiac skoro týždeň strávim v Afrike, lebo sme začali pred piatimi rokmi robiť projekty v Afrike a som konateľom dvoch troch firiem v Afrike. Robím tam rozvojové projekty. A tam možno povedať, že to líderstvo je len surový boj o moc, a tam je jednoducho tento boj o moc. Je to úplne iným spôsobom pokazený pojem o líderstve. Tu je líder ten, ktorý je optimista a nepozná ešte realitu. Ten kenský pojem je ešte škaredejší a veľmi nebezpečný. Neviem to tak nazvať, ale ja to tak cítim, neviem či aj ostatní, mňa to trochu aj šťve musím sa priznať.

Boris Strečanský:

Ty a Iveta ste obaja tí, ktorí vzdelávate. Ty si spomínala, že sa to nedá naučiť- Preložiť myšlienky tak, aby boli zrozumiteľné iným ľuďom a inšpirovať ich tým. Že sa to nedá naučiť, že sa to dá len kultivovať, ale čo sa dá preto urobiť, aby sme to mohli kultivovať? Čo môžeme urobiť, či už na úrovni organizácii, ak sa môžeme rozprávať o jednej organizácii, alebo čo môžeme urobiť v tom vzdelávacom prostredí, preto aby sme mohli túto schopnosť kultivovať?

Allan Bussard:

Ja si myslím, že ta najdôležitejšia vlastnosť v súčasnosti je odvaha. Človek potrebuje tú odvahu, tú snahu, aby bol schopný pokračovať v tej myšlienke, napriek tomu, že si všetci myslia, že to nikam nepôjde, že to nejde, že je to zbytočné, že sú to stratené peniaze a čas. Takže ten, človek vyžaruje takú zvláštnu odvahu a myslím si, že to čo sa dá robiť, keď to raz zbadám tak to povzbudí, to podporí a že tú malú kvapku odvahy už môžeme kultivovať, lebo keď sa na to dívame a zbadáme to, tak to môžeme podporiť, lebo to rastie do niečoho zaujímavého. To je môj názor.

Iveta Radičová:

No odvaha, to plne podpisujem. Ale zamyslela som sa, či vôbec nejako vplývam na tých študentov pozitívne v tomto smere, keď prednášam, lebo som sa nikdy takto nad tým nezamýšľala, ale čerstvá skúsenosť z dneška. Dnes to bola obchodná akadémia, keď som pozvaná aj na iné školy a dostala som aj od študákov takú otázku, prečo ma zmysel sa angažovať v akejkoľvek veci verejnej. Načo to pani Radičová robíte? Načo ste šli do tej kampane? Kňazi Vám nadávali, tí Vám nadávali, tamtí Vám nadávali. Nemuseli ste to absolvovať. Načo to bolo dobré? Kvôli čomu ste to robili? Možno toto je tá otázka, na ktorú musíme dávať pozitívne odpovede tým mladým ľuďom, že angažovať sa vo veciach verejných, že ísť do súbojov a pri tom zostať pozitívny, nedať sa strhnúť a vyprovokovať útokmi do rovnakej hantírky, do rovnakých podrazov, do rovnakých necudností? Napriek tlaku médií a napriek tlaku z vlastných radov to a byť takým, skromne to poviem, príkladom, že sa to dá, že netreba robiť tú politiku ako súboj gigantov a netreba to robiť ako súboj na život a na smrť, ale že možno byť pozitívny, možno ponúkať pozitívne riešenia trpezlivo, krok za krokom. A možno takú elementárnu vetu, keď som začínala v treťom sektore v roku '90 v jednej z prvých mimovládok, ktorú som zakladala na Slovensku, či potom cez Grémium alebo OSF, tak to malo vždy ten istý motív, že neviem byť spokojná so svojím životom, ak som stále vystavovaná nepohode a nešťastiu tých iných. Nevieť? Že potrebujem urobiť aspoň trošku, čo je v mojich silách, aby to okolie malo menej nepohody, menej nešťastia, pretože nedá sa žiť pohodlne v nepohodlí a nepohode ostatných. To jednoducho nie je možné. A keď toto človek pochopí a zažije, tak dostáva cez svoju vlastnú optiku a vlastný život ten dôvod, prečo do toho stále ide a prečo sa do toho angažuje a prečo sa do toho vrhá. No a plus viera v to, že tu raz bude vládnuť spravodlivosť. Že rozdiely, ktoré sú v spoločnosti, sú rozdielmi, ktoré vznikajú pretože niekto schopnejší, lepší, úspešnejší, vzdelanejší, že keď niekomu sa deje nepravosť, tak nadväzujem na Wienk, domôže sa tej spravodlivosti cez zodpovedné orgány atď. No a že fungujú základné inštitúcie demokracie a podobne. A túto sme stále v takých plienkach, ktoré nám už dobre dlho nevyňemili a to smrdí.

Boris Strečanský:

My sme si nemysleli, že touto diskusiou môžeme túto tému nejako uzavrieť, naopak možno aj otvoriť, možno aj provokovať niektorými otázkami, možno položíme otázky, ktoré nám ostanú, alebo sa budeme

lepšie pýtať. Ja si myslím, že aj keď ste hovorili o otázke aký to má zmysel a či sa dajú ľudia motivovať. My práve zajtra ideme na pozvanie do školy v Petržalke urobiť také stretnutie so študentmi gymnázia, kde sa budeme s nimi rozprávať na tému motivácie pre dobrovoľnícku činnosť. To znamená, to isté o čom hovoríme tu zdá sa nie je téma iba v tomto prostredí ale možno sa tým zaoberajú aj ty učitelia na tej škole, alebo táto škola sama. Možno aj tam vedie nejaká cesta do budúcnosti a teda začať o tom pozitívne rozprávať a vytvárať na to príležitosti. Nevieť na to teraz dať odpoveď, ako sa dá tá motivácia vzbudiť, ako sa dá vytvoriť ten pocit, o ktorom hovoríš, že to máš, že niekde proste vznikol. Niektorí ľudia ho proste vôbec nemajú, že je to samo o sebe, ale kde to pramení. Zuzka tak krátko.

Zuzana Mistríková:

Ja som chcela, len na to zareagovať, že ono aj tých dvadsať rokov toho tretieho sektora a celej našej spoločnosti, prinieslo niekoľko momentov, kedy sa ukázalo, že spoločnosť, ktorá sa nachádzala v tom, čo Václav Havel nazval blbou náladou a trochu tu o tom hovoríme, sa dokázala vo veľmi krátkom čase na základe niekoľkých kvapiek a impulzov absolútne obrátiť. Ja použijem zdanlivo úplne nezmyselný príklad. Keby niekto pred rokom niekto niečo na tému slovenského futbalu pozitívneho, asi by ho v tej krčme ukameňovali a stačil by jeden človek s nejakou energiou, s nejakou schopnosťou a s nejakou víziou, ktorí úplne zmenil pohľad na niečo.

Myslíš ten Poliak čo si dal vlastný gól?

Zuzana Mistríková:

Ten Poliak už je ten výsledok. Nie ale ja som to teraz vulgarizovala. Ale niekedy naozaj, keď niečo vyzerá ako don „juanstvo“, čo si niekto môže myslieť o Zuzkinej práci, lebo na začiatku tak vyzeral Mišo Kaščák. Zrazu niečo čo vyzerá na sto rokov a takmer úplne nezmyselných v jednu chvíľu sa stane tak inšpirujúcim, že skratka sa podarí niektoré veci zmeniť. Takže ja si myslím, že jediné, čo sa dá preto spraviť, jednak to nevzdávať a jednak robiť všetko pre to, aby sa od tých konkrétnych príkladov dozvedelo čo najviac ľudí, čo je trochu problém v dnešnej mediálnej situácii, ale jednoducho tú hodnotu tomu priradíme len my sami, nikto iný to neurobí. No a keď tú hodnotu nebudú poznať tí, ktorí majú v sebe ten potenciál, tak ho nebudú schopní rozvinúť.

Marek Adamov:

Dobre ste to povedali s tým don „juanstvom“. To sa mi veľmi páčilo. Ja som chcel doplniť, že ono je to, možno sa málo o tom hovorí, že to je zábava. Ja proste verím, že tí ľudia, ktorí to robia majú z toho aj dobrý pocit. Ja nemám rád, keď niekoho stretnem a on povie, že to robí pre dobro druhých. My na stanici hovoríme, že naša prvocieleňová skupina sme my sami, lebo to je naozaj si neviem predstaviť ako seba samého v nejakej inej práci, alebo prezidenta, alebo kohokoľvek iného keby ho to nebavilo.

Boris Strečanský:

No super Marek dobre, že si to teraz spomenul. Možno je to ešte aj príležitosť. Máme ešte chvíľu času, tak môžeme trochu otvoriť diskusiu tu s prítomnými v tejto sále. Teda využil by som, čo si teraz povedal. Vidím tu zopár ľudí, ktorí majú takú skúsenosť, sú priamo v ohnisku diania. Zuzanu Čakúťovú z iniciatívy pezenskej Nechceme skládku a Laca Ďurkoviča zakladateľa Ľudia proti rasizmu a aktivistu a mnoho iných,

ktorých teraz nespomínam. no rovno by som sa chcel teraz spýtať, ako vy vidíte túto tému a čo by ste vy chceli povedať, prípadne doplniť, prípadne sa spýtať na našich hostí pri okrúhlom stole.

Zuzana Čapúťová:

Ja by som chcela nadviazať na to čo odznelo naposledy, či aj ja mám z toho niečo. Okrem tej možnosti, že sa nám podarí zabrániť tej skládke a tej možnosti, že moje dve deti budú môcť vyrastať v meste, kde tá skládka nie je a ja sa nebudem musieť sťahovať. To je základný motív, žiť v zdravom prostredí. Tak na tej ceste mám kopu úžasných skvelých zážitkov. Vybudovala som si vzťah ku komunite, v ktorej žijem, ktorý som pred tým nemala. To čo je možné, aby sa dialo, alebo že tak dlhodobo sa snažíme vzdorovať nejakej nepravosti, nemôžeme iba kvôli tomu, že sa zapojilo veľké množstvo ľudí, ktorých nie je vidieť, že ta komunita spôsobila, dnes už sú to státisíce korún, počas tých dvoch rokov, čo je ten problém mediálne vidieť, vyzbierať sa na to, aby akcie, aktivity, protesty boli možné, aby ich bolo možné propagovať. Podnikatelia sú schopní v priebehu týždňa, dvoch dať peniaze opäť a opäť z vlastného vrecka, aby sa mohli veci diať. Študenti dobrovoľníci sú schopní, väčšinou nám vždy prší, keď roznášame plagáty do schránok, chodiť po Pezinku a okolitých dedinách a do tej schránky hádzať oznamy. Sú to drobnosti, ale toto mi to zapojenie dáva. Veľmi veľa pozitívnych vecí. Okrem toho, že je to spojené so spúšťou negatív, alebo neprijemných pocitov, ale ja som za taký beh vďačná.

Boris Strečanský:

Vďaka.

Marcel/Dávid Zajac:

Ja by som sa ešte niečo opýtal. Keďže som ešte nikdy nemal tú príležitosť opýtať sa v obleku. Mňa zaujala tá diskusia v dvoch veciach, lebo dlhodobo rozmýšľam nad tým. Prvá vec ma zaujala okolo tej individuálnosti, lebo ja som človek, ktorý dbá na to, aby ľudia boli v prvom rade individuálni, mysleli na seba. Ja sa priznám, ja som pol života prežil v kolektívizme a druhú polovicu v tvrdom individualizme ako keby a mne sa zdá, že ľudia si nevážia samých seba, že to čo si pomenovala je jedna vec, že nechcú, ale podľa mňa nechcú ani preto, lebo už ani sami seba si nevážia. Už im nevádi ani keď im ide po krku, po vlastnom biznise. Čiže ja som naopak vyzývateľ individualizmu. Aspoň teda k tomu individualizmu. A druhá vec, čo ma zaujíma je, že trochu keď hovoríme o lídroch, ako keby hovoríme o jednom človeku, ktorý za seba ťahá niekoho. Ja teda pôvodne, keď sme tú tému navrhovali, mne toho lídrovstva ako keby chýba v každom človeku jednom, či sa dá o tom hovoriť aj v tomto, nemusí to byť v zásade len ten nejaký človek, ktorý osloví ďalších ľudí, lebo si myslím, že tu budeme skôr hovoriť o pojme ako čestný človek. Ale tá schopnosť napredovať, tá schopnosť nedať sa, tá schopnosť obraňovať svoje práva, obraňovať poprípade aj práva kolektívne, že ono sú to možno aj také vstupné lídrovstvá. Ale už u toho jednotlivca byť šťastný z toho čo robím, čo Marek hovoril. Keď som šťastný z toho čo robím, tak to rozvíjam sám v sebe. Lebo keď sme sa mi o tomto bavili, bavili sme sa o tom hlavne v zmysle k mimovládny organizáciám a ja mám pocit, že vždy keď sa bavíme o mimovládnych organizáciách, tak hovoríme ako sa odlišujú od iných organizácií, ako keby sme automaticky hovorili, to sú tie organizácie, kde to robia tí ľudia, ktorí majú nejakú víziu a idú si ju naplniť. Tak to je trochu lídrovstvo. Ale otázka je, naozaj, je

rozdiel byť zamestnaný a robiť to s radosťou, jednoznačne o tomto to je. Myslím si to isté, lebo ja som v biznis oblečení, tak ja si to viem teraz obhájiť (smiech). Naozaj biznis je naozaj o tom, to sú ľudia, ktorí to ťahajú, silne vidia a to všetko čo ste rozprávali je pre nich to ako naplnia svoj cieľ, všetko čo robia je hlavne pre seba, to do toho patrí. Takže mne sa zdá, že aj v lídrovstve v každom jednom je trocha tej schopnosti oslovovať okrem tej schopnosti zaujať. Ja si totiž myslím, že niektorí ľudia dokážu zaujať aj keď nerobia nič, že mlčia, že si niekde sadnú a čušia.

Zuzana Mistríková:

Veľmi krátka idea, veľmi krátka reakcia. Ja len preto som hovorila, že povedzme si, že o čom sa bavíme, ako o pojme líderstvo, pre mňa sú to napríklad témy, pri ktorých ja budem človek, ktorí sedí a veľmi rád sa len podpíše, sa príde odfotiť pred ministerstvo životného prostredia, alebo podpíše Zuzane dokument, lebo rozumie tomu, čo Zuzana robí a vie že Zuzana tomu rozumie viac ako ja. A potom je niečo, kde som vzhľadom na moje kompetencie človek, ktorý sa postaví a presviedča tých ostatných, že sa treba niekam podpísať. To znamená, neviem či je to líderstvo, skôr je to ten aktívny postoj k životu o ktorom hovoril Marek, jednoducho záleží mi na tom kde žijem, ale naozaj skládke a problematike súdnicstva rozumiem menej ako tí ľudia ktorí to robia a tí sú v tej chvíli pre mňa lídrami toho a vlastne aj ich dôveryhodnosť a kredit sú pre mňa akýmsi vodičkom, podľa ktorého sa rozhodujem. Samozrejme tak ako v biznise sú slušní ľudia, tak aj v treťom sektore, aj keď samotný tretí sektor je selekciou, ale je pre teba niekto čitateľnejší a dôveryhodnejší ako niekto iný. Čiže pre mňa je stále líder ten, koho je za tým vidieť, hoci určite to nie je iba Zuzana a určite to nie je jeden človek ktorý to vedie, ale tvárou toho v konečnom dôsledku pre mňa stále niekto je.

Zuzana Wienk:

Ja som chcela povedať, že ty Zuzi možno meníš situačne meníš roly, ale že niečo podľa mňa, ako nejaké nastavenie v nás. My sme mali pred nedávnym tréning ako organizácia zameraný na tímovú spoluprácu a psychológ, ktorý to viedol nám veľmi pekne ukazoval, ako máme každý nejakú vrozenú, nie vodenú, ale možno aj kultivovanú, prirodzenú tendenciu určitej roly, v ktorej sa cítime najlepšie a väčšinou sú to dve dominantné roly. On hovoril, čo mne pripomína túto debatu, že samozrejme, keď chýba niekto, kto je prirodzená ryba vo vodičke, tak sú ostatní členovia tímu, ktorí dokážu kompenzovať tú rolu a dokážu sa tam dostať inak, ale už to potom nefunguje tak, ako by to bolo fungovalo. Ja si myslím, že najviac to ukázala kampaň Baraka Obamu, prezidentská, ktorá dokázala krásne využiť to, že každý máme pre dispozíciu na nejaký typ správania a jej najväčšia hodnota bola v synergii, že dokázala od začiatku osloviť to čo je v tom danom človeku najprirodzenejšie a dostať to z neho späť. A ja si trochu myslím, na margo Marcela. Ja si myslím, že žijeme v dobe, kedy sa zásadne menia paradigmy spoločenské a pod vplyvom technológií, pod vplyvom individualizmu, ja si naopak myslím, že my sme spoločnosť, ktorá speje k individualizmu a čím ďalej, tým silnejšiemu. Takže už nositeľmi tých spoločenských zmien sú čím ďalej menej inštitúcie, tie inštitúcie sú menej potrebné, pretože máme technológie nám supľujú, to čo nám pred tým dávali inštitúcie. My dnes sme svedkom a to sa mi zdá celkom pozitívny vývoj, to že na facebooku sa zorganizuje skupina ľudí, ktorá podporuje hladovku študenta za zrušenie imunity. A tí ľudia si organizujú stretnutia v čajovni, vytvoria si koordinačný výbor a nepotrebujú na to žiadne mimovládky. Čiže ja si myslím, že mimovládky v tých prechádzajúcich dvadsiatich rokoch mali pocit nejakej nezastupiteľnosti, alebo dôležitosti, ale budú musieť predefinovať. . .aj ju mali reálne, ale myslím si že

toto sa veľmi zásadne zmení a že to čo budú robiť mimovládky sa bude musieť akýmsi spôsobom predefinovať.

Boris Strečanský:

Posledné kilečko a potom musíme končiť.

Iveta Radičová:

Súhlasím s Marcelom, pretože je základný rozdiel medzi sebestvom a individualizmom. Individuum pre mňa znamená človeka a pre teba určite tiež, ktoré nesie zodpovednosť samo za seba, za svoje konanie a neočakáva, že niekto z vonku alebo z neba, alebo neviem odkiaľ príde s tou rukou a vytiahne ho z tej danej situácie. U nás stále bohužiaľ, vyše 40% občanov ten štátny paternalizmus v sebe má a očakáva práve v tej svojej pasivite, že ho za to ešte niekto aj pohladká, stačí keď bude, prepáčte za skrátené vyjadrenie: „držať hubu a krok“. A teda nerobiť žiadne aktivity, žiadnu angažovanosť, nestarať sa o skládky, dať tomu pokoj, to je jedna skupina, ale podčiarknuc, je rozdiel medzi sebestvom a individualizmom. Myslím si, že cesta k občianskej zrelosti je práve cestou individualizmu. A k tej druhej poznámke. Ja si naopak myslím, že tretí sektor, alebo občianska spoločnosť, nazvime to akýmkoľvek pojmom, no radšej používam pojem občianska spoločnosť, bude mať stále väčšiu a väčšiu váhu. Keď sa pozrieme len na našich dvadsať rokov, tak nie len v tom roku '89 to boli zlomové veci, ale na rovinu '97, '98 zlom by nenastal bez občianskej spoločnosti a dnes tvrdím, že je najvyšší čas, súdiac podľa volieb do VÚC-iek, toho čo sa dialo v prezidentskej kampani, mne tak chýbal silný hlas občianskej spoločnosti, že isté metódy ako podvrhy, a pod. nie sú v poriadku, bolo ticho. Ja síce prepáčte tú poznámku po šiestich mesiacoch mám, vyjadrenie polície, že to bol trestný čin ohovárania, tak dala som si to do rámčeka, lebo môžete sa odvolať do dvoch mesiacov. Ale pred tým, keď sa také niečo dialo, tak to vyburcovanie verejnej mienky spoločnosti urýchlňovala isté procesy spomalených inštitúcií, ktoré navyše často krát spomalené konajú, lebo to majú zadané, lebo nie sú nezávislé. Rovnako rozhodnutia súdov, takže ja som presvedčená, že áno internet, facebook. Ja som pyšná, mám trikrát toľko priateľov ako Angela Merkel, berie mi to veľa času, ale som neskonale vďačná za všetkých ktorých tam mám, za posledné dva mesiace ďalších štyri a pol tisíce priateľov, to je všetko super, ale voľby sa s tým nevyhrajú.

Boris Strečanský:

Nechajme sa prekvapiť.

Zuzana Mistríková:

Ja si myslím, že ste rozprávali to isté. Ja si myslím, že tá občianska spoločnosť a občiansky postoj sa budú prejavovať ďaleko jednoduchšie, lebo majú jednoduchšie cesty ako tie ktoré vytváral tretí sektor inštitucionálne v čase, keď sa to inak nedalo.

Boris Strečanský:

Investori, investiční poradcovia hovoria, že budúcnosť investícií sa nedá automaticky predpokladať podľa minulej výkonnosti tých investícií. Takže tu zrejme platí to, že to čo sa dialo v minulosti sa musí diať aj v budúcnosti, snáď sa teda nemýlim. Ja by som možno týmto ukončil aj túto debatu, ale len tu v tejto

chvíli, lebo si myslím, že bude pokračovať. Možno ja sám so sebou, so svojimi kolegami, možno aj vy navzájom. Ono dialóg vedieme sami so sebou, aj keď si to nechceme priznať a niektorí ľudia majú dokonca aj dve mená, ako tuná môj kolega Marcel Dávid, takže my čo máme jedno meno si to musíme inak rozdeliť. Chcem len tým povedať, že toto je téma o ktorej stojí za to rozprávať. Ja to tak teda cítim, alebo my to tak cítime v našej organizácii. Dávam záväzok, že sa budeme tomu venovať, neviem ešte ako, ale viem, že aj niečo čo sme tu hovorili sa aj deje a mám teraz na mysli, ako podporovať aktívnych ľudí, ako podporovať aktivitu, ako podporovať nejaký záujem. Možno na to nie sú jednoznačné, lopatistické odpovede, ale chceme sa tomu venovať a chceme to podporovať a budeme veľmi radi ak nám budete vedieť v tom pomôcť, tak ako ja osobne cítim, že ste pomohli, keď ste sem prišli sme sa tu o tom spoločne rozprávali. Cítim, že trošku viac rozumiem tej téme a možno budeme my schopnejší a aj naším ďalším partnerom túto tému ďalej ponúkať a prepravovať ju do programu, ktorý robíme a možno aj niektorí iní. Ja by som vám chcel poďakovať, že ste prišli, za váš čas a pozvať vás na pohárik vína a drobné občerstvenie a teším sa na budúce stretnutia, ktoré verím, že ešte urobíme.

KONIEC ZÁZNAMU